Sod. Lans Tidn. 25.6.45.

Spelmansförbundets Nyköpingsjubileum en minnesrik fest.

"Musik, som våra förfäder i släktled från släktled, från far till son, bevarat ända in till våra dagar" sade landshövdingen.

Landshövding Bo Hammarskjöld och landsantikvarie Ivar Schnell fingo förbundets spelmansmärke i guld.

Det är inte var dag man får se och höra en nittioårig spelman spela gånglåtar och gökpolskor så att det rycker i benen på åhörarna. Men det gjorde spelman Anders Fredrik Bergström från Tystberga i går vid Södermanlands spelmansförbunds stämma och publiken satt charmerad och myste i bänkarna, medan Anders Fredriks ärevördiga skägg muntert hoppade i takt med gökpolskan och han alltemellanåt bättrade på det hela med ett hurtigt "ho-ho". Spelmansstämman präglades av det hjärtligaste humör, och när landshövding Bo Hammarskjöld hälsade Spelmansförbundet var det i ordalag som kommo direkt ur hjärtat. Förbundets stiftare, redaktör Ernst Granhammar, talade sig varm, när han kom in på den moderna dansmusikens "omusikaliska skräntoner" och hävdade med kraft det stora värde som ligger i allmogemusiken.

Stämman inleddes med att de nära fyrtio spelmännen ställde upp vid majstången och med ordföranden, hr Gustaf Wetter, som färgrik och representativ "tamburmajor" tågade runt området till tonerna av "Lästringe gånglåt" och in på inre borggården, där man ställde upp på podiet framför muren. Det var en vacker tavla de färgglada nationaldräkterna mot den murgrönekläddа muren. Där klämde man i gång med en gånglåt av förbundets förre ordförande Ivar Hultström. Det var imponerande att se de många stråkarna samtidigt röra sig upp och ner allt medan glada gånglåtar, polskor och valser klingade emot Nyköpingshus allvarliga gamla murar.

Nittioettårige spelmannen Anders Fredrik Bergström från Tystberga, vars ärevördiga skägg muntert hoppade i takt med gökpolskan.

Landshövding Bo Hammarskjöld hälsade spelmännen, Spelmansförbundet, dess ordförande och dess stiftare hjärtligt välkomna till midsommarfesten på Nyköpingshus. Han framförde det i egenskap av ordförande i Södermanlands hembygdsförbund och å förbundets och medborgarhuskommitténs i Nyköping vägnar.

Midsommaren är en av Nyköpings största dagar på året, då folk från hela Södermanland samlas vid Nyköpingshus ruiner, på denna mark som är fylld av minnen ända sedan 1200-talet, framhöll tal. Denna omgivning talar till oss om det förgångna och skapar en fördjupad prägel åt midsommarens firande. Festspelet, som uppföres här varje år, ger en inblick i vad som kunde tänkas ha inträffat här i gångna århundraden, fortsatte tal. Spelmansstämman fyller ett liknande ändamål. Den ger oss möjlighet att få höra den musik som våra förfäder i släktled från släktled, från far till son, bevarat ända in till våra dagar. Det är spelmansförbundets uppgift, att alltjämt bevara dessa musikaliska minnen från forna dar och göra musikskatten levande för oss.

Hembygdsförbundet är mycket tacksamt för denna spelmansförbundets verksamhet, som kan anses som en del av hembygdsförbundets egen verksamhet, sade landshövdingen till sist, varpå han framförde till förbundet en lyckönskan för de år som gått och en välgångsönskan för framtiden.

Talet mottogs med livliga applåder.

Spelmansförbundets stiftare redaktör Ernst Granhammar uttalade härefter sin glädje över att det förunnats Spelmansförbundet att hålla sin 20-årsjubileumsstämma på denna historiska plats och förklarade, att det var med en känsla av vördnad man trampade dess mark.

Vem kan väl med ett obetingat "ja" svara på frågan "Känner du landet", frågade talaren bl. a. Södermanlands mångskiftande natur och folkkaraktär kan utläsas i konsten, men framför allt inom dess folkmusik. Musiken är, förklarade tal., ej alltid uttryck för folkkaraktären, men i den gamla folkmusiken finns dock något som gör att man kan tala därom. I fortsättningen gav talaren en kort historik från förbundets historia. Förbundet hade bilbats i en brytningstid, då den gamla folkmusiken hotat att fullständigt dö ut i kampen mot de omusikaliska skräntoner som den moderna dansmusiken utgör, förklarade tal. Man plockade fram sina gamla låtar o. tecknade upp dem. Känslan för det fäderneärvda fick åter större spelrum. "Dekadansmusiken", jazzen, var till en början en svår konkurrent, och förbundet hade förgäves väntat sig bistånd från klockare och musiker. Småningom hade det dock lossnat och ett kraftigt stöd hade man framför allt fått av hembygdsföreningarna. Medlemsantalet i förbundet är nu uppe i över 100-talet såväl manliga som kvinnliga.

Talaren riktade till sist ett tack till landshövdingen och landsantikvarien Ivar Schnell, vilka äro respektive ordförande och sekreterare i Hembygdsförbundet. Ett tack för det stöd man hittills fått och en vädjan om fortsatt stöd åt Spelmansförbundets strävanden. Till spelmännen riktade han en maning att väl förvalta det stora förtroende de åtagit sig, då de gått in för att bevara den fäderneärvda folkmusiken i kamp mot den moderna musikens förflackning.

Ordföranden hr Wetter uttalade å Spelmansförbundets vägnar glädjen över att förbundet fått tillfälle att fira sitt 20-årsjubilem på Nyköpingshus. Han över-

SÖDERMANLANDS SPELMANSFÖRBUND

lämnade under publikens hjärtliga applåder till landshövding Bo Hammarskjöld och landsantikvarie Ivar Schnell Södermanlands spelmansförbunds spelmansmärke i guld.

Med ordföranden hr Wetter som gemytlig konferensiär, framträdde nu den ena framstående spelmannen efter den andra. Nittioettårige Anders Fredrik Bergström från Tystberga tog som sagt publiken med storm, när han skulle spela sin gökspolska, men i stället hamnade i en gånglåt! Fiolen hade han snidat själv och inte bara denna, utan hr Bergström har gjort en hel mängd fioler. Ordf. berättade, hur det gick till när spelman Bergström spelade för kungen, vilken blev så förtjust, att han steg fram och klappade honom på axeln.

I bland publiken befann sig märkbart mycket gammalt folk och man myste belåtet, då man fick höra sina gamla kära Sörmlandslåtar. Spelman Hjalmar Björklund ifrån Oxelösund rönte särskild uppmärksamhet, när han på sin speciellt stämda fiol spelade "Glabons polska". Glabon var en spelman ifrån Glabol i Björkvik. Hr Björklund utförde det hela med många kostfulla drillar och med festliga gester. Taktfast spelades den ena gånglåten, valsen och polskan efter den andra och det var glädje och fest över det hela. Far och son Hallén ifrån Södertälje spelade en låt som farfar komponerat. Det var många vackra låtar som avverkades, innan spelmansstämman småningom avslutades efter flera timmars flitigt musicerande.

Söd. Nyh.

Spelmännen gjorde succés.

25.6.45

Midsommardagen visade först en mulen uppsyn, men vädrets makter voro nådiga. Huvuddelen av midsommaraftonens program upprepades. Men midsommardagen fick ett speciellt och mycket viktigt inslag i och med att länets spelmansförbund firade sitt 20-årsminne.

På slaget kl. 14 tågade förbundets spelmän in på inre borggården och gnedo en gånglåt på felorna. Där på borggården hade mycket folk samlats. Och på hedersplats såg man landshövding Bo Hammarskjöld med fru. Uppspelningen började med en gånglåt, som komponerats av Ivar Hultström, Flodafors, och så fortsatte man med en polka av Forsman i Oxelösund. Även fick man höra Kyrkmarsch från Mörkö, en låt som gjorts av Gustav Andersson. Det är svårt att döma i sådana här fall, men nog föreföll det som om samspelet var bättre än tidigare om åren. Låtarna klingade nämligen ovanligt vackert inne på borggården.

Så hälsade landshövding Bo Hammarskjöld spelmansförbundet välkommet till midsommarfesten. Han erinrade om, att platsen bar många historiska minnen och var lämpad att giva perspektiv. Folkmusiken är en del av det stora kulturarvet, sade han. Spelmansförbundet vill göra vår provins musikskatter till en realitet för oss, och hembygdsförbundet var tacksamt för spelmansförbundets arbete. Talaren lyckönskade förbundet till vad det kunnat uträtta under de gångna 20 åren och önskade det lycka i fortsättningen.

Förbundets stiftare redaktör Ernst Granhammar talade med anledning av 20-årsminnet. Liksom många gånger tidigare talade han med skärpa om nutidens fingerfärdiga kompositörer i det folkliga facket, som uppträtt som smakfördrävare. Ni spelmän, sade han, kan med stolthet se tillbaka på de 20 gångna årens arbete. Talaren erinrade med tacksamhet om det stöd förbundet fått från landshövdingarna Lennart Reuterskiöld, Gustaf Sederholm och Bo Hammarskjöld samt från prins Wilhelm och från framlidne löjtnant Bäckström, Julita gård. Spelmansförbundet, sade han, bildades just vid den tidpunkt då folkmusiken höll på att dö. Han prisade spelman Öst, som i dessa år företog en turné genom landet och lyckades friska upp intresset för folkmusik och gamla låtar. Södermanlands allmoge har slagit vakt om sin musik, sade talaren och tackade alla som under de 20 gångna åren gjort insatser för folkmusiken i länet. Södermanlands spelmansförbund är det livskraftigaste folkmusikförbundet i landet. Må det vara det även i framtiden. Vi skola gå till storms mot alla som söka fördärva vår nationella egenart. Med dessa ord slutade hr Granhammar sitt med livligt bifall mottagna anförande.

Spelmansförbundets ordförande Gustaf Wetter överlämnade därefter spelmansförbundets spelmansmärke i guld till landshövding Bo Hammarskjöld samt till landsantikvarien Ivar Schnell.

Därpå fortsatte spelmansstämman med att 91-årige Anders Fredrik Bergström från Tystberga trädde fram och satte fiolen till sitt patriarkskägg. Han spelade Steklåt och därefter skulle han spela sin länsbekanta Gökpolska. Men gamle Bergström följde sitt eget program, vilket inte hindrar att gökpolskan kom till sist. Och den gamle spelemannen gol riktigt övertygande och fick rungande applåder, så kraftigt bifall, att den gamle ville fortsätta och nästan med våld måste föras från högtalaren.

Karl Fredriksson från Järna skulle ha medverkan men hade blivit sjuk. F. är 81 år.

Nu bjöds på samspel. Särskilt populär blev den fryntlige Björklund från Oxelölund, som spelade på förstämd fiol. Albert Gustavsson från Dunker spelade sin fars låtar på klarinett. Det var originallåtar av sådan klass som den nu riksbekanta "Just nu så vakna Grindstugan opp".

Det skulle ha varit roligt att utförligare kunnat berätta om spelmännens stämma. Men även andra intressen kräva utrymme. Det kan dock vara nyttigt tala om att två damer aktivt medverkade vid stämman, så det finns tydligen inget hinder för kvinnliga fiolister att bli med i förbundet.